

УДК 330.34

Т. В. Кожухова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та туризму,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, Кривий Ріг, Україна

НАЦІОНАЛЬНІ ПОЛІТИКИ США І ЯПОНІЇ У СФЕРІ НАДАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ДОПОМОГИ НА ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

T. Kozhukhova,
Ph.D. in Economics, Associate Professor of Department of International Economics and Tourism,
Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhaylo Tuhaylo Tuhan-Baranovskyy, Kryvyi Rih, Ukraine

NATIONAL POLICY OF THE USA AND JAPAN IN THE FIELD OF EXTERNAL ASSISTANCE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

У статті здійснено оцінку національних політик США і Японії у сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку. Проведено аналіз стратегічних пріоритетів і політик; організаційної структури управління зовнішньою допомогою; динаміки бюджету зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку; обсягів фінансування програм сталого розвитку; якості та ефективності зовнішньої допомоги США і Японії. Встановлено збільшення бюджетів зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку. Визначено пріоритетні регіони у розподілі ресурсів, спрямованих на фінансування програм сталого розвитку. Встановлено різноспрямованість тенденцій у фінансуванні США і Японією базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються. Визначено нерівномірність прогресу в підвищенні якості та ефективності офіційної допомоги розвитку США і Японії.

This article provides an assessment of national policies the USA and Japan in the field of external assistance for sustainable development goals. In the article there have been analyzed strategic priorities and policies; organizational structure of foreign aid management; the dynamics of budget of external assistance for the sustainable development; amount of funding programs for sustainable development; quality and efficiency of foreign aid of the USA and Japan. The increase of foreign aid budgets to sustainable development goals has been identified. The priority areas in the allocation of resources to finance programs for sustainable development have been identified. Multidirectionality of trends in the financing of the basic sectors of sustainable development in developing countries by the USA and Japan has been identified. The uneven progress in improving the quality and effectiveness of official development assistance of the USA and Japan has been determined.

Ключові слова: сталий розвиток, фінансування сталого розвитку, зовнішня допомога, офіційна допомога розвитку, США, Японія.

Key words: sustainable development, financing for sustainable development, foreign aid, official development assistance, the USA, Japan.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом п'ятдесяти років розвинені країни світу сприяли міжнародному розвитку, надаючи зовнішню допомогу країнам з низьким та середнім рівнем доходів з метою їх економічного та соціального зростання. З прийняттям "Декларації тисячоліття ООН" (2000 р.) [1] допомога висо-

корозвинених країн стала спрямовуватися на активізацію зусиль у досягненні сталого розвитку і вирішення конкретних завдань щодо ліквідації злиденності та голоду, забезпечення освіти, підтримки систем охорони здоров'я, боротьби з ВІЛ/СНІДом, забезпечення екологічної стійкості в країнах, що розвиваються.

Одними з найбільшими в світі донорів, які з 60-х рр. ХХ ст. надають офіційну допомогу розвитку країн з низьким та середнім рівнем доходів, є Сполучені Штати Америки і Японія. Використовуючи різні підходи, інструменти та способи надання зовнішньої допомоги, ці країни здійснюють величезний внесок у забезпечення потреб країн, що розвиваються, з метою досягнення сталого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання надання міжнародними донорами зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку країн, що розвиваються, досліджували такі зарубіжні вчені, як Г. Шмідт-Трауб і Дж. Сакс [2], Дж. Шмідхубер і Дж. Бруінсма [3], Д. Камо і А. Айо [4]. Реалізація нових цілей та завдань, необхідність прийняття своєчасних управлінських рішень у сфері фінансування сталого розвитку потребує дослідження національних політик високорозвинених країн світу щодо надання зовнішньої допомоги для встановлення особливостей і тенденцій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у встановленні тенденцій та особливостей у здійсненні національних політик США і Японії в сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для оцінки національних політик США і Японії у сфері надання зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку (ЦСР) проведено аналіз стратегічних пріоритетів і політик; організаційної структури управління зовнішньою допомогою; динаміки бюджету зовнішньої допомоги на ЦСР; обсягів фінансування програм сталого розвитку (за регіонами, країнами, базовими секторами сталого розвитку); якості та ефективності зовнішньої допомоги (за часткою грантів і грант-елементу, критерієм "зв'язаності" допомоги).

Сполучені Штати Америки.

Стратегічні пріоритети та політики. Політика США у сфері надання зовнішньої допомоги країнам, що розвиваються, визначається Законом "Про іноземну допомогу" 1961 р., прийнятим з метою сприяння зовнішній політиці, безпеці та загальному добробуту США шляхом надання допомоги народам світу в їх зусиллях щодо економічного розвитку і внутрішньої та зовнішньої безпеки [5]. Закон визначає цілі, на досягнення яких повинна спрямовуватися політика США у сфері надання зовнішньої допомоги: 1) скорочення найгірших проявів бідності серед найбідніших верств населення світу; 2) створення сприятливих умов для країн, що розвиваються, з метою досягнення цими країнами економічного зростання, справедливого розподілу вигод; 3) заохочення і посилення процесів розвитку окремих цивільних і економічних прав; 4) інтеграція країн, що розвиваються, до відкритої та справедливої міжнародної економічної системи; 5) заохочення належного врядування шляхом боротьби з корупцією та підвищення прозорості і підзвітності [5].

У рамках визначених цілей США здійснюють щорічне коригування політики у сфері надання зовнішньої допомоги, виділяючи найголовніші завдання. Протягом 2001—2015 рр. пріоритети США у наданні зовнішньої допомоги змінювались відповідно до глобальних викликів і загроз. Так, у 2001 р. спеціальні завдання США у наданні допомоги включали вирішення проблем, пов'язаних з ВІЛ/

СНІДом, сталою енергією, тропічними лісами і біорізноманіттям, жертвами тортур, населенням [6].

Новими завданнями в рамках стратегічних пріоритетів США у 2002 р. стали: економічне зростання та сільське господарство; глобальне здоров'я; запобігання конфліктам і допомога розвитку [6]. До стрижнів зовнішньої допомоги США у 2004—2005 рр. було віднесено економічне зростання, сільське господарство і торгівля; глобальне здоров'я; допомога у встановленні демократії, запобігання конфліктам і надання гуманітарної допомоги. У 2005 р. до пріоритетних програм у сфері зовнішньої допомоги США було віднесено такі програми, як "Побудова вільного і процвітаючого Іраку"; "Перемога миру в Афганістані"; "Боротьба за мир в Судані", "Боротьба з ВІЛ/СНІДом" [6].

У 2006—2007 рр. до попередніх пріоритетних програм, зокрема допомоги Іраку, Афганістану і Судану в досягненні стабільності й безпеки, були включені й такі операційні цілі: просування трансформаційного розвитку; зміцнення уразливих держав; реагування на гуманітарні потреби; вирішення глобальних проблем [6]. У 2008 р. у результаті проведених реформ США у сфері надання зовнішньої допомоги були встановлені нові стратегічні рамки: 1) мир і безпека; 2) справедливе і демократичне управління; 3) інвестування в людський капітал; 4) економічне зростання; 5) гуманітарна допомога [6].

У 2009—2010 рр. зовнішня допомога США була спрямована на підтримку зусиль США у війні з терором, забезпечення надійної допомоги для досягнення стабілізації та розвитку в Іраку та Афганістані, зміцнення безпеки, розвитку і демократії в Пакистані; зниження рівня бідності за рахунок інвестицій, спрямованих на розширення стабільних, демократичних і процвітаючих націй; глобальні операції підтримки миру та регіональних ініціатив у боротьбі з тероризмом (підтримка Ізраїлю, Сомалі, Ліберії, Судану); підтримку боротьби зі смертельними хворобами; охорону здоров'я матерів і дітей; планування сім'ї; доступ до чистої води; сприяння освіті [6].

З 2011 р. пріоритетами США стали: зміна клімату; глобальне співробітництво (розширення економічних можливостей з підтримки підприємництва; популяризація науки, технологій та інновацій для вирішення загальних проблем ХХІ ст.; сприяння розвитку людського потенціалу); Глобальна ініціатива в сфері охорони здоров'я; програма "Нагодувати майбутнє". При цьому до високо пріоритетних цілей було віднесено: зміцнення Афганістану і Пакистану; сприяння народу Іраку в продовженні будівництва суверенної, стабільної та самодостатньої держави; глобальне здоров'я; зміна клімату; продовольча безпека; демократичне врядування; глобальна безпека — нерозповсюдження ядерної зброї [6].

Стратегічним планом США на 2014—2017 рр. встановлено такі основні цілі: 1) зміцнення економічних досягнень Америки на стратегічні виклики (будівництво нової стабільності на Близькому Сході та в Північній Африці; запобігання і реагування на кризи і конфлікти, надання гуманітарної допомоги; боротьба з викликами глобальної безпеки та здоров'я); 2) заохочення переходу до низького рівня викидів і стійкого до зміни клімату в світі поряд з розширенням глобального доступу до сталої енергетики; 4) захист основних інтересів США шляхом просування демократії та прав людини, зміцнення громадянського суспільства [7].

Організаційна структура управління зовнішньою допомогою. Загальне керівництво у сфері надання зовнішньої допомоги здійснює Державний департамент США, що виконує функцію міністерства закордонних справ. До структури державного департаменту США входять підрозділи, які здійснюють фінансування зовнішньої допомоги: Бюро

Таблиця 1. Бюджет двосторонньої зовнішньої допомоги USAID на ЦСР, \$ млрд

Програми	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Економічне зростання та сільське господарство	0,4	0,5	3,4	3,7	1,2	1,2
Демократія/управління	0,1	0,2	x	x	x	x
Розвиток людського потенціалу	0,1	0,2	x	x	x	x
Населення, здоров'я, харчування	0,9	1,1	x	x	x	x
Навколишнє середовище	0,3	0,3	x	x	x	x
Глобальне здоров'я	x	x	1,5	1,6	1,8	1,5
Запобігання конфліктам і допомога розвитку	x	x	2,2	x	x	
Демократія, запобігання конфліктам і гуманітарна допомога	x	x	x	2,5	0,2	0,2
Усього	1,8	2,3	7,1	7,8	3,2	2,9

Джерело: складено автором на основі [6].

зі стабілізації та запобігання конфліктам, Антитерористичне бюро, Бюро з демократії, прав людини й праці, Бюро з енергетичних ресурсів, Бюро з глобальної координації з боротьби зі СНІДом і дипломатії в сфері охорони здоров'я, Бюро міжнародних організацій, Бюро з міжнародної безпеки та нерозповсюдження ядерної зброї та інші.

Провідним агентством уряду США, через рахунки якого здійснюється найбільше фінансування зовнішньої допомоги, є Агентство міжнародного розвитку (USAID), місія якого полягає у виконанні взаємодоповнюючих і нерозривно пов'язаних цілей: викорінення крайньої бідності та сприяння розвитку стійких демократичних суспільств, що здатні реалізувати свій потенціал [8]. До структури USAID входять такі функціональні бюро, як Бюро з продовольчої безпеки, Бюро з питань економічного зростання, освіти і охорони навколишнього середовища, Бюро з питань демократичного управління, запобігання конфліктам і гуманітарної допомоги, Бюро глобального здоров'я.

Фінансуванням зовнішньої допомоги займаються також більше 20-ти державних структур, до яких, зокрема, входять Міністерство сільського господарства, Казначейство, незалежні агентства (Корпус Миру, Корпорація "Вік-лики тисячоліття", Міжамериканський фонд, Фонд Африканського розвитку).

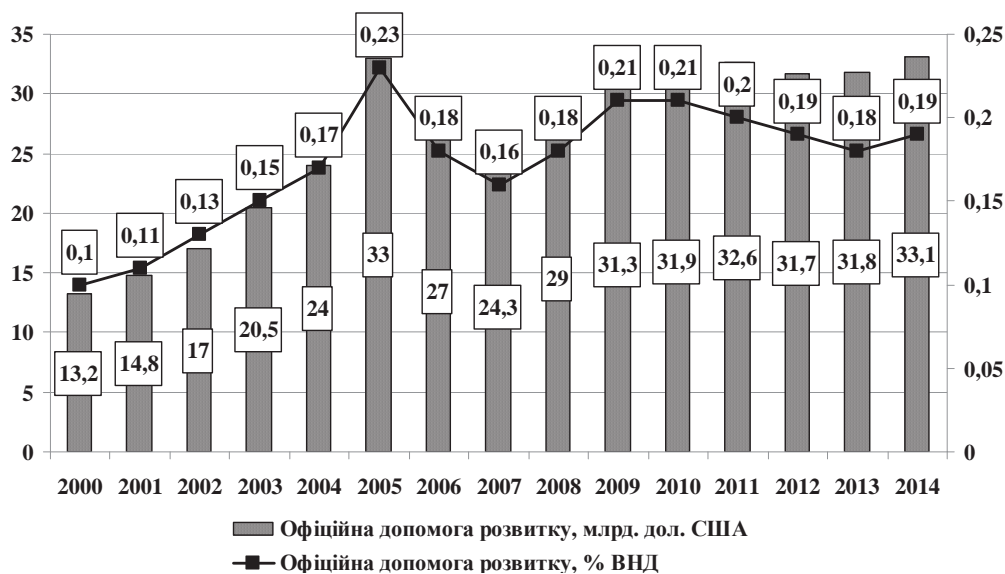
Динаміка бюджету зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку. Фінансування США зовнішньої допомоги на ЦСР здійснюється відповідно до пріоритетів, визначених у щорічних обґрунтуваннях бюджетних асигнувань Державним департаментом США та затверджених Конгресом США. Протягом 2000—2015 рр. відбулися зміни у формі представлених бюджетів, що пов'язано з трансформацією

стратегічних рамок зовнішньої допомоги США. Так, у 2000—2001 рр. фінансування США було спрямовано на здійснення 5-ти розширених програм, у 2002—2005 рр. — 3-х об'єднаних програм у сфері сталого розвитку (табл. 1).

З 2006 р. бюджет зовнішньої допомоги США на ЦСР розподіляється між такими програмами: 1) мир і безпека; 2) справедливе і демократичне управління; 3) інвестування в людей; 4) економічне зростання; 5) гуманітарна допомога [6]. Загальний обсяг бюджету двосторонньої зовнішньої допомоги на ЦСР збільшився протягом 2006 — 2017 рр. з \$17,8 до \$32,4 млрд (у 1,8 рази). Спостерігається збільшення фінансування за програмами щодо справедливого і демократичного управління з \$1,2 до \$2,7 млрд; з миру та безпеки з \$6,8 до \$8,4 млрд; інвестування в людей, зокрема, охорони здоров'я з \$4,1 до \$9,3 млрд.; економічного зростання, зокрема, макроекономічної основи для зростання з \$0,4 до \$0,7 млрд, інфраструктури з \$0,4 до \$0,6 млрд, сільського господарства з \$0,6 до \$1,1 млрд, охорони навколишнього середовища з \$0,3 до \$1,3 млрд; гуманітарної допомоги з \$1,8 до \$6 млрд. Поряд з цим зафіксовано також зменшення фінансування сектору освіти з \$0,9 до \$0,8 млрд [6].

Обсяги фінансування програм сталого розвитку (за регіонами, країнами, базовими секторами сталого розвитку). Протягом 2000—2014 рр. обсяг наданої США офіційної допомоги розвитку (ОДР) збільшився у 2,5 рази та становив \$395,2 млрд (рис. 1).

Не зважаючи на збільшення США обсягів ОДР, частка допомоги, є значно нижчою встановленого рівня 0,7% ВНД (середнє значення у 2000 — 2014 рр. становило усього 0,17% ВНД). Різке зростання ОДР у 2005 р. пов'язано зі

Рис. 1. ОДР, надана США країнам, що розвиваються

Джерело: складено автором за даними [9].

Таблиця 2. Місце США в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР за грантовою ОДР

Період	Сума грантів		Частка грантів в ОДР		Грант-елемент в ОДР	
	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	\$ млн	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	%	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	%
2004/2005	1	24434	9	99,9	1	100,0
2005/2006	1	26380	8	99,9	1	100,0
2006/2007	1	23495	8	99,9	1	100,0
2007/2008	1	25018	7	100,0	1	100,0
2008/2009	1	28535	7	100,0	1	100,0
2009/2010	2	11849	6	100,0	1	100,0
2010/2011	2	13240	1	100,0	1	100,0
2011/2012	1	31695	1	100,0	1	100,0
2012/2013	1	31824	1	100,0	1	100,0

Джерело: складено автором на основі [10].

збільшенням надання США допомоги країнам, що постраждали в результаті цунамі в Індійському океані, землетрусу в Пакистані, виконанням програм, спрямованих на відновлення стабільності та безпеки Іраку, Афганістану, Судану.

Найбільші обсяги ОДР, що надавалася США на протязі 2000 — 2014 рр., були спрямовані до Азії (\$ 104,9 млрд або 35% загального обсягу допомоги) та Африки (\$91,4 млрд або 30% відповідно). До країн Америки протягом зазначеного періоду надійшло \$26,6 млрд або 9%. Спостерігається збільшення обсягів допомоги, наданої країнам Азії (у 5,2 рази), Африки (у 4,4 рази), Америки (у 1,3 рази).

Аналізуючи ОДР, спрямовану США протягом 2000—2014 рр. до базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються, слід відзначити, що її обсяг становив більше \$54 млрд (15,3% загального обсягу допомоги). Спостерігається збільшення частки фінансових ресурсів, спрямованих на охорону навколишнього середовища — з 8% до 14%, охорони здоров'я з 31% до 33%; зменшення — на розвиток сільського господарства з 31% до 26%, водопостачання, санітарії та гігієни (ВСГ) з 8% до 4% [9].

Аналіз якості та ефективності зовнішньої допомоги (за часткою грантів і грант-елементу, критерієм "зв'язаності" допомоги). Одним з показників якості зовнішньої допомоги є частка грантів у загальному обсязі ОДР, яка повинна становити не менше 100%. Як видно з даних таблиці 2, протягом останніх років США посідають перші місця у рейтингу 28 країн-членів Комітету сприяння розвитку Організації економічного співробітництва і розвитку (КСР ОЕСР) за сумою та часткою грантів і грант-елементу в ОДР.

Необхідно відзначити, що попри те, що частка грантів у ОДР становить 100%, допомога США є більш пов'язаною порівняно з іншими країнами-членами КСР ОЕСР. Середнє значення частки незв'язаної допомоги в загальному обсязі ОДР США у 2007 — 2013 рр. становило 70,5% [11].

Японія.

Стратегічні пріоритети та політики. Відповідно до Національної хартії ОДР, затвердженої Кабінетом міністрів Японії у 1992 р. та переглянутої у 2003 р., стратегічні пріоритети Японії у наданні зовнішньої допомоги країнам, що розвиваються, полягали у скороченні масштабів злиденності, сталому зростанні, вирішенні глобальних проблем, миробудівництві [10]. З 2015 р., згідно з новою Хартією співробітництва з метою розвитку "За мир, процвітання і краще майбутнє для всіх", що змінила Національну хартію ОДР, стратегічні пріоритети Японії у сфері надання зовнішньої допомоги стали включати: 1) зростання якості розвитку і викорінення злиденності за допомогою такого зростання; 2) загальнолюдські цінності й мирне, безпечне суспільство; 3) створення стійкого та життєздатного міжнародного співтовариства в рамках зусиль з вирішення глобальних проблем [10].

У 2015 р. відбулися зміни в концептуальних положеннях політики Японії у сфері надання ОДР:

— базові напрями політики — заміна підтримки самостійних зусиль країн-реципієнтів допомоги, партнерства і взаємодії з міжнародним співтовариством на співробітництво, спрямоване на самостійний розвиток країн шляхом надання допомоги для здійснення самопомоги, а також діалог і співпрацю на основі досвіду і знань Японії;

— механізм реалізації політики — переключення уваги з послідовної розробки політики офіційної допомоги розвитку, співпраці між відповідними міністерствами і відомствами, урядом та установами-виконавцями на поліпшення архітектури реалізації політики урядом і установами-виконавцями, зміцнення партнерських відносин (державно-приватні партнерства, партнерство з органами місцевого самоврядування; партнерства з міжнародними організаціями; партнерські стосунки з донорами, країнами, що розвиваються, з громадянським суспільством);

— пріоритетні регіони — включення до переліку пріоритетних регіонів (крім Азії, Близького Сходу, Латинської Америки) Африку, Центральну та Східну Європу [10].

Організаційна структура управління зовнішньою допомогою. Центральна координуюча роль та визначення пріоритетів національної політики Японії у сфері надання ОДР належить Міністерству закордонних справ (МЗС Японії). З 1974 р. у ролі виконавчого органу японської програми ОДР виступає Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA), яке з 2003 р. отримало статус незалежної адміністративної організації [12]. У 2008 р. відбулося об'єднання JICA з Японським банком міжнародного співробітництва (JBIC), що привело до переходу у відання JICA частини грантової допомоги, що знаходилась у віданні МЗС Японії [12]. Відповідно до загального бюджету проектів ОДР, кошти розподіляються між такими міністерствами: Міністерство закордонних справ; Міністерство фінансів; Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій; Міністерство охорони здоров'я, праці; Міністерство сільського, лісового та рибного господарства; Міністерство економіки, торгівлі і промисловості; Міністерство навколишнього середовища [10].

Динаміка бюджету зовнішньої допомоги на цілі сталого розвитку. Кошти, що виділяються на цілі ОДР, визначаються в бюджеті, який щорічно затверджується національним парламентом Японії (табл. 3).

Протягом 2002 — 2015 рр. загальний бюджет проектів ОДР Японії збільшився у 1,1 рази. Найбільшу частку в загальному бюджеті становлять кредити (51,5%), частка грантів становила в середньому 48,5%.

Переважає частка кредитів над часткою грантів у загальному бюджеті ОДР пояснюється традиційним підходом Японії у наданні допомоги країнам, що розвиваються. Цей підхід ґрунтується на власному досвіді Японії, яка отримувала міжнародні позики для відновлення своєї еко-

Таблиця 3. Загальний бюджет проектів Японії з надання ОДР

Рік	Гранти		Кредити		Загальний бюджет проектів ОДР	
	млрд ен	Частка у загальному бюджеті проектів ОДР, %	млрд ен	Частка у загальному бюджеті проектів ОДР, %	млрд ен	%
2002	876,6	52,9	780,8	47,1	1657,4	100
2003	806,7	51,7	753,1	48,3	1559,8	100
2004	770,0	51,9	712,6	48,1	1482,6	100
2005	764,9	52,2	700,9	47,8	1465,8	100
2006	842,2	51,9	780,8	48,1	1623,0	100
2007	631,7	44,6	783,3	55,4	1415,0	100
2008	730,1	48,3	781,2	51,7	1511,3	100
2009	874,7	51,3	829,9	48,7	1704,6	100
2010	864,9	49,0	901,8	51,0	1766,7	100
2011	828,2	46,4	957,3	53,6	1785,5	100
2012	810,0	47,6	891,6	52,4	1701,6	100
2013	767,1	45,4	923,6	54,6	1690,7	100
2014	773,0	43,5	1003,0	56,5	1776,0	100
2015	797,8	44,2	1007,9	55,8	1805,7	100
Усього	11137,9	48,5	11807,8	51,5	22945,7	100

Джерело: складено автором на основі [10].

номіки після Другої світової війни: на початковому етапі розвитку економіки найважливішими є гранти як умова виживання країни-реципієнта допомоги, у подальшому необхідним є розширення частки позик у загальному обсязі допомоги.

Обсяги фінансування програм сталого розвитку (за регіонами, країнами, базовими секторами сталого розвитку). Загальний обсяг ОДР, наданої Японією країнам, що розвиваються, у 2000 — 2014 рр. становив більше \$155 млрд (рис. 2).

Спостерігається зменшення Японією допомоги протягом зазначеного періоду в 1,2 рази. Слід відзначити також, що Японія не виконує встановленого на міжнародному рівні показника щодо надання ОДР на рівні 0,7% ВВП: на протязі 2000 — 2014 рр. ОДР, надана Японією країнам, що розвиваються, становила в середньому 0,21% ВВП.

Найбільші обсяги ОДР спрямовано Японією до країн Азії, з якими її пов'язують глибокі історичні зв'язки, та Африки, країни якої відчувають гостру потребу у викориненні злиденності та голоду. У 2000—2014 рр. азіатські країни отримали більше \$57 млрд (53% загального обсягу ОДР), африканські — \$22 млрд (20%). Найнижча частка допомоги надійшла до Америки — 4%. Поряд з цим

спостерігається зменшення допомоги, спрямованої до Америки (у 8 разів) і Азії (у 2,1 рази); збільшення — до Африки (у 1,3 рази) [9].

Протягом 2000—2014 рр. частка допомоги, спрямованої Японією на підтримку базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються, становила в середньому 24,2% загального обсягу її ОДР. Спостерігається збільшення частки допомоги, спрямованої протягом до сектору охорони здоров'я з 8% до 17,2%, сільського господарства з 10% до 17,2%, освіти з 17% до 28%; зменшення — до сектору ВСГ з 48% до 28%, охорони навколишнього середовища з 17% до 10,3% [9].

Аналіз якості та ефективності зовнішньої допомоги (за часткою грантів і грант-елементу, критерієм "зв'язаності" допомоги). Як видно з таблиці 4, за часткою грантів у загальному обсязі ОДР, Японія посідає найнижчі місця в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР.

Так, частка грантів у загальному обсязі ОДР Японії протягом 2004—2013 рр. становила в середньому 51%. Грант-елемент в ОДР становив в середньому 87,8%. Частка незв'язаної допомоги в загальному обсязі ОДР, наданої Японією у 2005 — 2013 рр., становила в середньому 92,8% [10].

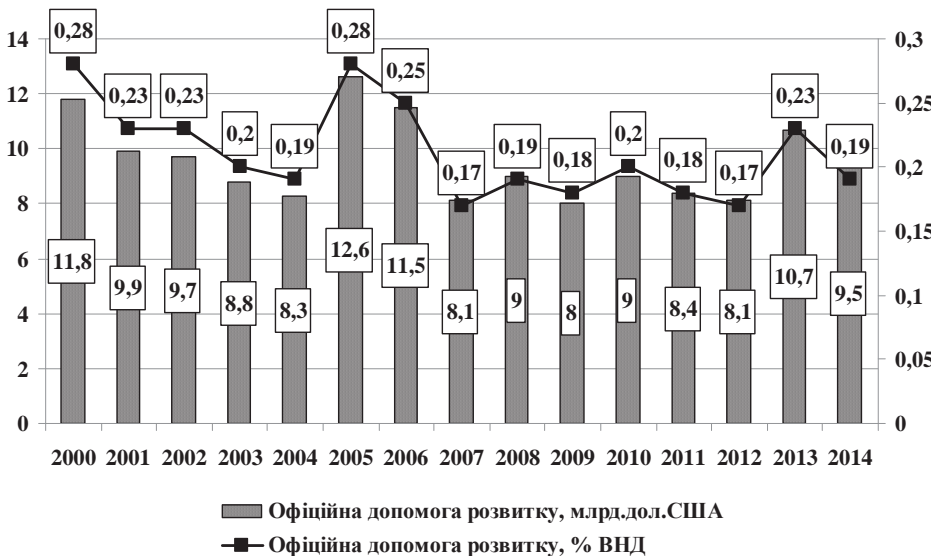

Рис. 2. ОДР, надана Японією країнам, що розвиваються

Джерело: складено автором за даними [9].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, проведення аналізу національних політик США і Японії у сфері надання зовнішньої допомоги на ЦСР дозволило: 1) встановити наявність у всіх країнах стратегічних пріоритетів і політик, що визначаються не тільки загально-світовими завданнями у сфері фінансування сталого розвитку, але й власними політичними та економічними цілями, що змінюються відповідно до глобальних викликів; 2) встановити збільшення бюджету зовнішньої допомоги на ЦСР США (у 1,8 рази), Японією у 1,1 рази; 3) встановити різноспрямованість тенденцій у наданні ОДР протягом 2000—

Таблиця 4. Місце Японії в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР за грантовою ОДР

Період	Сума грантів		Частка грантів в ОДР		Грант-елемент в ОДР	
	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	Млн дол. США	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	%	Місце в рейтингу країн-членів КСР ОЕСР	%
2004/2005	2	11025	22	54,1	22	88,1
2005/2006	2	11719	22	54,1	22	88,4
2006/2007	5	9704	22	52,2	22	88,0
2007/2008	5	9221	22	43,4	21	85,5
2008/2009	5	9662	22	47,2	23	85,8
2009/2010	5	9723	22	52,3	22	87,6
2010/2011	4	11559	22	54,7	22	88,9
2011/2012	4	11835	26	54,3	24	88,8
2012/2013	4	11883	28	46,6	24	88,8

Джерело: складено автором на основі [10].

2014 рр.: збільшення обсягів допомоги США в 2,5 рази; зменшення — Японією (у 1,2 рази); визначити пріоритетність регіонів у розподілі ресурсів, спрямованих на фінансування програм сталого розвитку: найбільша частка допомоги спрямована США та Японією до Азії (35% і 53%); 4) встановити розбіжність у фінансуванні США і Японією базових секторів сталого розвитку країн, що розвиваються. Найбільша частка ОДР протягом 2000—2014 рр. спрямована США до сектору охорони здоров'я (32%), Японії — до сектору ВСГ (39%). Поряд з цим спостерігаються різноспрямовані тенденції: збільшення фінансування США охорони навколишнього середовища (у 1,8 рази), Японією — охорони здоров'я (у 2,2 рази), сільського господарства (у 1,7 рази); зменшення фінансування США сільського господарства (у 1,2 рази), Японією — ВСГ (у 1,7 рази), охорони навколишнього середовища (у 1,7 рази); 5) встановити нерівномірність прогресу в підвищенні якості та ефективності ОДР США і Японії. Найкращі показники якості ОДР зафіксовано у США: частка грантів і грант-елементу в загальному обсязі допомоги становили 100%. Найнижчі показники має Японія, частка грантів якої у загальному обсязі ОДР становила усього 51%, грант-елемент — 87,8%. Інша ситуація спостерігається у наданні незв'язаної допомоги. Так, найбільша частка незв'язаної допомоги була надана Японією (92,8%), найнижча — США (70,5%). Поряд з цим спостерігається зниження Японією частки незв'язаної допомоги протягом 2006—2013 рр. — у 1,1 рази, збільшення — США протягом 2011—2013 рр. у 1,2 рази.

Література:

1. United Nations Millennium Declaration [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/>
2. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://unsdsn.org/wp-content>
3. Schmidhuber, J., Bruinsma, J. Investing towards a world free of hunger: lowering vulnerability and enhancing resilience" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fao.org/>
4. Kamau D., Ayuo A. Financing Agriculture as a Poverty Eradication Strategy — The Case of Uasin Gishu County, Kenya [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iiste.org/>
5. U.S. Foreign Assistance Act of 1961 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cfr.org/>
6. Congressional Budget Justification Foreign Operations Fiscal [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov>

7. Department of State and USAID Strategic Plan [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov/>
8. USAID [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.usaid.gov>
9. OECD [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://data.oecd.org/>
10. White Paper on Development Cooperation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mofa.go.jp>
11. DAC Development Cooperation Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd-ilibrary.org/>
12. Japan International Cooperation Agency [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.jica.go.jp/english/publications/>

References:

1. United Nations Millennium Declaration (2000), Available at: <http://www.un.org/> (Accessed 04 April 2017).
2. Schmidt-Traub Guido, Sachs, Jeffrey D. (2015), Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships Available at: <http://unsdsn.org/wp-content> (Accessed 04 April 2017).
3. Schmidhuber, J. Bruinsma, J. (2011), Investing towards a world free of hunger: lowering vulnerability and enhancing resilience, Available at: <http://www.fao.org/> (Accessed 04 April 2017).
4. Kamau, D. Ayuo, A. (2013), Financing Agriculture as a Poverty Eradication Strategy — The Case of Uasin Gishu County, Kenya, Available at: <http://www.iiste.org/> (Accessed 04 April 2017).
5. U.S. Foreign Assistance Act of 1961 (1961), Available at: <http://www.cfr.org/> (Accessed 04 April 2017).
6. Congressional Budget Justification Foreign Operations Fiscal Available at: <http://www.state.gov> (Accessed 04 April 2017).
7. Department of State and USAID Strategic Plan Available at: <http://www.state.gov/> (Accessed 04 April 2017).
8. USAID Available at: <https://www.usaid.gov> (Accessed 04 April 2017).
9. OECD Available at: <https://data.oecd.org/> (Accessed 04 April 2017).
10. White Paper on Development Cooperation Available at: <http://www.mofa.go.jp> (Accessed 04 April 2017).
11. DAC Development Co-operation Report Available at: <http://www.oecd-ilibrary.org/> (Accessed 04 April 2017).
12. Japan International Cooperation Agency Available at: <https://www.jica.go.jp/english/publications/> (Accessed 04 April 2017).

Стаття надійшла до редакції 05.04.2017 р.